

ความสัมพันธ์ของภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงาน และ ความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

Correlation of Mental Health, Working Environment and Work Ability of Professional Nurses in Hospitals under Public Health Ministry, Pathum Thani Province

พรทิภา ชามุตร

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (2) ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงานกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (3) ปัจจัยที่สามารถทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างเป็น พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุ 23-59 ปี ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 252 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ ไคว์-สแควร์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลด้วยการถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า (1) พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับดี ร้อยละ 53.6 ระดับดีมาก ร้อยละ 17.9 (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ ภาวะสุขภาพจิตโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ และสิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$ (3) ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ ภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกาย สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความมุ่งมั่นในงาน และด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$ และสามารถร่วมกันทำนาย (R^2) ความสามารถในการทำงานพยาบาลวิชาชีพได้ ร้อยละ 29.1 ($p\text{-value} < .001$)

คำสำคัญ: ภาวะสุขภาพจิต, สิ่งแวดล้อมในการทำงาน, ความสามารถในการทำงาน, พยาบาลวิชาชีพ

Abstract

The purpose of this cross-sectional survey research was to study (1) the work ability of the professional nurses (2) the correlation of personal factors, mental health, working environment and work ability of the professional nurses (3) the factor which could predict the work ability of the professional nurses in hospitals under Public health ministry (MOPH), Pathumthani province. The 252 samples were

professional nurses in hospital under MOPH, Pathumthani province, aged 23-59 years by using simple random sampling. The research tool used for collecting data was questionnaire. Descriptive analysis was used to analyze the data, as well as Chi square, the Pearson's product moment correlation and Multiple regression. The results showed that (1) the work ability showed 53.6% were at good level and 17.9% were at very good level. (2) The factors correlated negatively overall. Each dimension with work ability of the professional nurses was mental health. However, a positive relationship was found for working environment overall and for each dimension included significantly, (p -value < .05). (3) The factors influencing work ability were mental health status related to physical symptom problem, working environment related to physical environment, working commitment, and team relationship. These factors could predict the working ability of the sample with $R^2=29.1\%$ (p -value < .001)

Keywords: mental health, working environment, work ability, professional nurse

ความนำ

ความสามารถในการทำงาน (work ability) เป็นความพร้อมของบุคคลต่อความสามารถในการทำงานของตนเองในปัจจุบันและที่จะเป็นไปในอนาคตอันใกล้ให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายได้ โครงสร้างของความสามารถในการทำงานประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านคน (human resources) (2) ปัจจัยด้านงาน (work characteristics) และ (3) ปัจจัยนอกงาน (factors outside the working life) (Ilmarinen, 2005) ซึ่งแตกต่างจากสมรรถนะ สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของ พยาบาลที่เป็นผลมาจากความรู้ (knowledge) ความสามารถ หรือทักษะ (skills) และคุณลักษณะ (attributes) อื่น ๆ ที่ต้องการให้มี เพื่อให้การปฏิบัติงานการพยาบาลช่วยให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และภารกิจขององค์กร ความสามารถในการทำงาน จึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการประกอบอาชีพของบุคคล บุคคลใดมีความสามารถในการทำงานสูงจะสามารถทำงานของตนให้มีคุณภาพและปริมาณของผลผลิตที่สูง (Cooper, 1998) พบว่า ลักษณะงานที่ทำให้ความสามารถในการทำงานลดลงคือ งานที่ต้องใช้กำลังมาก งานที่มีสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เป็นอันตราย (Ilmarinen, 1999) งานที่การบริหารจัดการไม่ดี และงานที่มีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน (Nelson & Roxanne, 2012).

จากการศึกษาเรื่องความสามารถในการทำงาน (work ability) พบว่าโครงสร้างปัจจัยด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม และงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของความสามารถในการทำงาน (Hans, 2008; Ilmarinen, 2005) ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญได้แก่ความเครียด ซึ่งในการปฏิบัติงานของพยาบาลนั้นเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะวิชาชีพและเป็นงานที่มีความรับผิดชอบสูง ต้องเผชิญกับความเร่งรีบตลอดเวลาส่งผลให้เกิดความเครียด ซึ่งความเครียดจากการทำงานที่เกิดขึ้นนี้จะส่งผลให้ความสามารถในการทำงานลดต่ำลงได้ จากผลการวิจัยของ Wheeler and Riding (1995) พบว่าวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องเผชิญกับความเครียดอยู่ตลอดเวลาเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มวิชาชีพอื่นแล้ว วิชาชีพพยาบาลมีความเครียดในการทำงานสูงกว่าวิชาชีพอื่นอย่างมีนัยสำคัญ (ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ และคณะ, 2553) ผลของความเครียดทำให้พยาบาลเกิดความรู้สึกอ่อนล้า เบื่อหน่าย หดหู่ และขาดสมาธิ เกิดความผิดพลาดในการทำงาน บกพร่องในการรับรู้ เกิดภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ลดลง อาจส่งผลให้เกิดความก้าวร้าวกับผู้ป่วยและญาติ รวมทั้ง เพื่อนร่วมงาน และอาการเจ็บป่วยทางกาย ส่งผลให้ทั้งปริมาณ คุณภาพ และความสามารถในการทำงานลดลง

นอกจากภาวะสุขภาพจิต ความเครียดแล้ว สิ่งแวดล้อมในการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่อาจบั่นทอนความสามารถในการทำงานของพยาบาล ได้เช่นกัน (พนิชา บุตรปัญญา, 2551; นพรัตน์ กิ่งแก้ว, 2550) จากแนวคิดของ Moos (1986) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือ เชื้ออำนวยการต่อการปฏิบัติงาน โดยประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติสัมพันธภาพ มิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน มิติ เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลที่ร่วมกันทำงาน สอดคล้องกับลักษณะ การทำงานของพยาบาล

จังหวัดปทุมธานี มีโรงพยาบาลสังกัดกระทรวง สาธารณสุข รวมทั้งสิ้น 8 โรงพยาบาล โรงพยาบาลที่ได้ รับรองคุณภาพตามมาตรฐาน Hospital Accreditation- HA มีโรงพยาบาลปทุมธานีเพียงแห่งเดียว โรงพยาบาล ที่เหลือยังต้องปรับปรุงระบบบริการสุขภาพให้เป็นหลัก ประกันแก่สังคมว่าจะให้บริการสุขภาพที่มีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพ แม้ว่าปัจจุบันสภาพบริบททางสังคมของ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี มีปัญหาพยาบาลวิชาชีพลาออก ไอน่าย้าย คิดเป็นร้อยละ 2.63 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี, 2555) ทำให้ จำนวนพยาบาลวิชาชีพลดน้อยลง และปฏิบัติงานตาม ภาระงานที่มากขึ้น และพบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนหนึ่ง ใช้เวลานอกราชการไปปฏิบัติหน้าที่โรงพยาบาลเอกชน และโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งได้รับค่าตอบแทนและ สวัสดิการเพิ่มขึ้น พยาบาลวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติงาน ในสถานการณ์เช่นนี้เป็นคนที่มีความสามารถในการ ทำงานสูง จึงสามารถให้บริการสุขภาพที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้บริการ

จากการทบทวนวรรณกรรม ตามแนวคิดทฤษฎี ของ Ilmarinen (2005) Work ability มีแนวคิดเชิง ไคโรสร้างเปรียบเสมือนบ้านซึ่งมีทั้งหมด 4 ชั้น บ้าน ชั้นแรกค่านึงถึงภาวะสุขภาพซึ่งประกอบด้วยสุขภาพกาย และสุขภาพจิต แต่ทว่าในแบบประเมินความสามารถ ในการทำงานการประเมินภาวะสุขภาพจิตเป็นการ ประเมินในภาพรวม ค่ะแนจากการประเมินไม่สามารถ

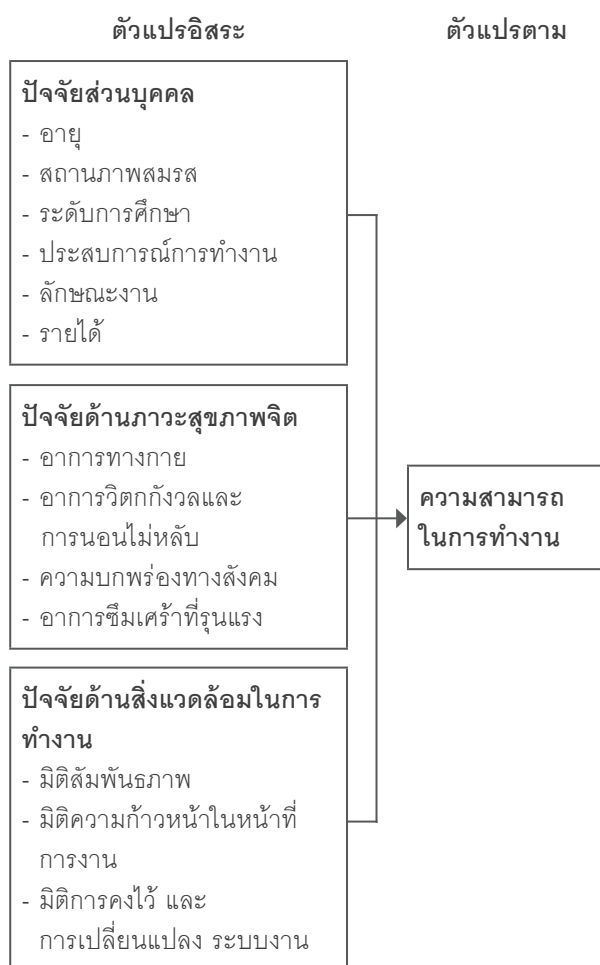
สะท้อนปัญหาด้านสุขภาพจิตของคนทำงานได้ผู้วิจัย จึงใช้แบบประเมินภาวะสุขภาพจิต Thai General Health Questionnaire-28--Thai GHQ-28 (กรมสุขภาพจิต, 2545) ตามแนวคิดของ Goldberg (1972) เป็นแบบวัด ที่มีความครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม จะได้มิติที่ละเอียดมากขึ้น ส่วนบ้านชั้นที่สี่มุมมองของ Ilmarinen กล่าวว่าปัจจัยด้านงานรวมถึงสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของความสามารถ ในการทำงาน ซึ่งในแบบประเมินความสามารถในการ ทำงาน ก็เป็นการประเมินในภาพรวมเช่นกัน ผู้วิจัย มีความเห็นว่าการประเมินสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ในมุมมองของ Moss (1986) ได้มิติที่ละเอียดมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถในการ ทำงาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของ ปัจจัยเหล่านี้กับความสามารถในการทำงาน ผลของ การศึกษาที่ได้ในครั้งนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับ ผู้บริหารทางการพยาบาลใช้ในการประกอบการตัดสินใจ ในการวางแผนพัฒนาความสามารถในการทำงานให้มี คุณภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชนที่มาใช้บริการ โดยการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบริการของวิชาชีพ ให้เป็นแนวทางในปรับปรุงการศึกษาของพยาบาล ให้รองรับการพยาบาลที่มีคุณภาพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงาน ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวง สาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัย ส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงาน กับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัด ปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความ สามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัด ปทุมธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ความสัมพันธ์ของภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงาน และความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีสิ่งแวดล้อมในการทำงานของ Moos (1986) ประเมินภาวะสุขภาพจิต Thai General Health Questionnaire-28--Thai GHQ-28 ตามแนวคิดของ Goldberg (1972) และความสามารถในการทำงานของ Ilmarinen (2005) สรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการ

ทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

2. ปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพจิต และสิ่งแวดล้อมในการทำงานสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey research) ประชากรคือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี จำนวน 684 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1970) ได้จำนวน 252 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพและความสมบูรณ์ของข้อมูลพบว่าข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนเพียงพอที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 252 ชุด เครื่องมือเป็นแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 10 ข้อ ส่วนที่ 2 ภาวะสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 28 ข้อ ส่วนที่ 3 สิ่งแวดล้อมในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 38 ข้อ ส่วนที่ 4 ความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ เครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .86, .95 และ.74 ตามลำดับระยะเวลาในการศึกษาระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2555-ธันวาคม 2555 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ ไคว์-สแควร์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล ด้วยการถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานีในการศึกษาคั้งนี้ เป็นเพศหญิงทั้งหมด ปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป อายุเฉลี่ย 41.12 ปี (SD = 7.71 ปี) ร้อยละ 67.5 มีสถานภาพสมรสคู่ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่า ร้อยละ 91.3 ประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 18.48 ปี (SD = 7.80 ปี) ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยในสามัญ ร้อยละ 31.7 ปฏิบัติงานเป็นผลัดร้อยละ 64.3 ปฏิบัติงานต่อเนื่องกันมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวันร้อยละ 75 เฉลี่ยวันละ 11.77 ชั่วโมงต่อวัน มีรายได้เฉลี่ย 33,730 บาทต่อเดือน (SD = 9,408.95 บาท)

1. ผลการศึกษาความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี พยาบาลวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการทำงานเท่ากับ 38.69 (SD = 4.75) ส่วนใหญ่ อยู่ในระดับดี ร้อยละ 53.6 ความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 17.9 และความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับต่ำมีเพียง ร้อยละ 1.2

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงานกับความสามารถในการทำงาน

2.1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี พบว่าด้านสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา แผนก/หอผู้ป่วยในการปฏิบัติงาน ประเภทงาน (เป็นผลัด กะ เวร) ชั่วโมงการทำงาน/วัน มีความสัมพันธ์กับ ความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value=.875, .525, .053, .934 และ 1.000 ตามลำดับ) ส่วนด้านอายุ และประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=-.059$, p-value=.352 และ $r=-.078$, p-value=.218 ตามลำดับ) รายได้ มีความสัมพันธ์เชิง

บวกกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=.033$, p-value=.601)

2.2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพจิตกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี พบว่าภาวะสุขภาพจิตโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงลบ ในระดับต่ำ กับความสามารถในการทำงาน ($r=-.412$) และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกาย ด้านอาการวิตกกังวลและการนอนไม่หลับ และด้านความบกพร่องทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงลบ ในระดับต่ำ กับความสามารถในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=-.418$, $r=-.295$ และ $r=-.300$, ตามลำดับ) สำหรับด้านอาการซึมเศร้าที่รุนแรงมีความสัมพันธ์เชิงลบ ในระดับต่ำมาก กับความสามารถในการทำงาน ($r=-.189$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมในการทำงานกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี พบว่า สิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ กับความสามารถในการทำงาน ($r=.406$) เมื่อวิเคราะห์ตามมิติพบว่า มิติสัมพันธ์ภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ กับความสามารถในการทำงาน ($r=.302$) มิติความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและมิติการคงไว้และการเปลี่ยนแปลงระบบงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ กับความสามารถในการทำงาน ($r=.319$ เท่ากัน) เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า สิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้า ด้านความมีอิสระในหน้าที่การงาน ด้านความมุ่งมั่นในงาน และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ กับความสามารถในการทำงาน ($r=.312$, $r=.280$, $r=.325$, $r=.296$ และ $r=.321$ ตามลำดับ) สำหรับด้านความเกี่ยวข้องในงาน ด้านความกดดันในงาน ด้านความชัดเจนของงาน ด้านการควบคุมงาน และด้านการนำนวัตกรรมใหม่มาใช้ ในหน่วยงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำมาก กับความสามารถในการทำงาน ($r=.215$, $r=.250$, $r=.207$,

$r=.252$ และ $r=.249$, ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ปัจจัยที่สามารถทำนายความสามารถในการทำงาน

ผลการศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน โดยให้ความสามารถในการทำงานเป็นตัวแปรตาม และปัจจัยทั้งหมดที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานเป็นตัวแปรอิสระพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) ของตัวแปรอิสระที่มีค่าสูงที่สุดคือ ภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกายมีค่า $Beta=-.333$ รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความมุ่งมั่น ด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงานมีค่า $Beta=.231$, $.172$ และ $.123$ ตามลำดับ แสดงว่าภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกายมีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่สามารถทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความมุ่งมั่น และด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ตามลำดับ

ภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกายมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำงาน ($B=-.806$) สิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำงาน ($B=1.333$) สิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านความมุ่งมั่นในงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำงาน ($B=1.988$) และสิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงานในงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำงาน ($B=1.352$) ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเท่ากับ 29.1 มาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 3.147

การอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์ความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดปทุม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความสามารถในการทำงานอยู่ในระดับดีร้อยละ 53.6 ($\bar{X} = 38.69$, $SD = 4.75$) ความสามารถในการทำงานที่ดีของพยาบาลวิชาชีพ จะบ่งบอกถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นสุขภาพกายและสุขภาพจิต และรวมถึงความสุขของชีวิตของผู้ปฏิบัติงาน เพราะฉะนั้นการที่มีความสามารถในการทำงานดีจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย และมีความพอใจในชีวิตโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ในด้านสุขภาพจิตของพยาบาลวิชาชีพมีภาวะสุขภาพจิตปกติถึง ร้อยละ 81.3 สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ คูประสิทธิ์ (2550) ศึกษาลักษณะงาน ความโกรธและความอ่อนล้าทางอารมณ์ที่มีผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลทั่วไปสังกัดกระทรวงสาธารณสุขพบว่า ความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับดี ร้อยละ 55.6 ($\bar{X} = 38.18$, $SD = 11.45$)

2. การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมในการทำงาน กับความสามารถในการทำงาน ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความสามารถในการทำงาน ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ประสบการณ์การทำงาน of พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

ความสามารถในการทำงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกันกับสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา แผนก/หอผู้ป่วยในการปฏิบัติงาน ประเภทงาน (เป็นผลัดกะ เวร) และ ชั่วโมงการทำงาน/วัน วิเคราะห์ด้วยสถิติไครส์แคร์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับ ความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดผลการวิจัยพบว่า อายุ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยด้านอายุกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ได้ดังนี้

สำนักงานพยาบาล. (2550) ได้กำหนดเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพการพยาบาลในมิติที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์กร โดยกำหนด ร้อยละของบุคลากรทางการพยาบาล มีสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนด มากกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 80 ร้อยละของบุคลากรทางการพยาบาลได้รับการอบรมเกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบอย่างน้อย 10 วัน/คน/ปี ร้อยละ 100 และร้อยละของบุคลากรทางการพยาบาลได้รับการอบรมฟื้นฟูทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 1 ครั้ง/คน/ปี ร้อยละ 100 ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ ทำให้ผู้บริหารทางการพยาบาลของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ต้องมีการส่งพยาบาลวิชาชีพทุกคนที่อยู่ในสังกัด หรือจัดประชุมอบรมวิชาการของหน่วยงานเพื่อให้พยาบาลวิชาชีพได้มีการพัฒนาตามเกณฑ์ตัวชี้วัด ซึ่งพยาบาลวิชาชีพทุกคนก็ต้องพัฒนาตนเองให้ได้ตามเกณฑ์ ซึ่งจะมีผลต่อการที่พยาบาลวิชาชีพ จะต้องเก็บหน่วยคะแนน (CNEU) ให้ได้ อย่างน้อย 50 หน่วยคะแนนภายใน 5 ปี เพื่อต่อใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพการพยาบาลทุก 5 ปี ตาม พรบ.วิชาชีพการพยาบาล (สภาการพยาบาล, 2551) อีกประเด็นหนึ่งก็คือ การที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งวิชาชีพพยาบาลเป็น 1 ใน 8 สาขาวิชาชีพของอาเซียนที่ทำการตกลงยอมรับคุณสมบัติร่วม (อรพรรณ โตสิงห์, 2555) ซึ่งคาดการณ์ว่า จะมีการเคลื่อนย้ายกำลังคนด้านการพยาบาล โดยพยาบาลจากประเทศเพื่อนบ้านของเรา ก็จะเข้ามาประกอบวิชาชีพพยาบาลในประเทศของเรา ซึ่งอนาคตอันใกล้นี้พยาบาลวิชาชีพของเราอาจถูก

แย่งงานก็เป็นได้ ส่วนพยาบาลวิชาชีพของในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ก็อาจจะมีส่วนที่ไปทำงานในต่างประเทศเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่พยาบาลวิชาชีพทุกคนต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่วนในหน่วยงานของโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี พบว่าสิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน ซึ่งโดยการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ส่วนใหญ่แล้วพยาบาลวิชาชีพก็จะมีความช่วยเหลือเอื้ออาทรระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง พยาบาลวิชาชีพรุ่นพี่ก็จะสอนงานให้พยาบาลวิชาชีพรุ่นน้องรวมถึงพยาบาลที่จบใหม่ด้วย จะเป็นผลดีร่วมกันคือ ทำให้ความรู้ ทักษะของพยาบาลเพิ่มพูนขึ้นได้เพื่อที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลในการให้บริการพยาบาลกับผู้ป่วยอย่างมีคุณภาพต่อไป

นอกจากนี้แล้วด้วยลักษณะงานการพยาบาลที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีความเร่งด่วน จุกจิก รวมถึงความคาดหวังในบริการของผู้รับบริการ จึงทำให้อายุของพยาบาลวิชาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของศิริบุญ รุ่งหิรัญ (2554) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี พบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของฮิลมารีเนนที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลที่มีอายุมากขึ้น จะมีความสามารถในการทำงานลดลง โดยเฉพาะเมื่อมีอายุตั้งแต่ 45 ปี ซึ่งเป็นการสอดคล้องตามธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อถึงอายุ 51 ปี ความสามารถในการทำงานจะลดลงอย่างมาก ซึ่งความสามารถในการทำงาน ย่อมเสื่อมถอยตามอายุที่มากขึ้น (Tuomi, et al.,1997) ซึ่งยังมีการศึกษาอื่นที่แตกต่างจากแนวคิดของฮิลมารีเนน เช่น การศึกษาของบุปผา วิริยรัตตกุล (Buppha Viriyaratakul, อ้างถึงใน นิภาดา ธารีเพียร, 2553) และเวทกา กลิ่นวิจิต (Wethaka Klinwichit, 2007) ศึกษาความสามารถในการทำงานของพยาบาลไทย พบว่า พยาบาลที่มีอายุมากกว่า

มีความสามารถในการทำงานที่ดีกว่าพยาบาลที่อายุน้อย

ประสบการณ์การทำงานพยาบาล มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอายุที่มากขึ้นของพยาบาลวิชาชีพทำให้ประสบการณ์ทำงานเพิ่มมากขึ้นด้วย แม้ว่าประสบการณ์การทำงานที่มากหรือน้อย ในภาระงานการพยาบาลที่มาก และต้องให้บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ พยาบาลวิชาชีพต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถด้านการพยาบาลอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับการปฏิบัติงานการพยาบาลเป็นงานบริการที่ต้องเคร่งครัดในระเบียบ วินัย มุ่งประโยชน์ต่อสังคมและวิชาชีพ ประสบการณ์การทำงานของพยาบาลวิชาชีพจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของศิริบุญ รุ่งหิรัญ (2554) พบว่า ประสบการณ์การทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งอิลมาริเนน ทูโอมิ และคลอการ์ส (Ilmarinen, Tuomi & Klockars, 1997) กล่าวว่า ความสามารถในการทำงานจะลดลง เมื่อคนมีอายุมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการที่มีอายุเพิ่มขึ้นก็มีข้อดีต่อการปฏิบัติงาน เช่น การเจริญเติบโตของจิตใจ ทำให้มีความเข้มแข็ง มีวุฒิภาวะสูงขึ้น และมีประสบการณ์ในการทำงานมากขึ้น

รายได้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่ารายได้จะแตกต่างกัน ในภาระงานการพยาบาลที่มาก และต้องให้บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพของพยาบาลวิชาชีพ ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถด้านการพยาบาลอยู่ตลอดเวลา รายได้ของพยาบาลวิชาชีพจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนิภาดา ธารีเพียร (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของแรงงานสตรีสูงอายุในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แม้สถานภาพสมรสจะแตกต่างกัน ในภาระงาน

การพยาบาลที่มาก และต้องให้บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถด้านการพยาบาลอยู่ตลอดเวลา สถานภาพสมรสของพยาบาลวิชาชีพจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุภลักษณ์ เขยชม (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำงานของแรงงานในสถานประกอบการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายได้ว่าพยาบาลวิชาชีพแม้ระดับการศึกษาแตกต่างกันแต่สามารถที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จากแหล่งการศึกษาที่เปิดหลักสูตรทั้งในเวลาและนอกเวลา และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล และในภาระงานการพยาบาลที่มาก และต้องให้บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถด้านการพยาบาลอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ระดับการศึกษาของพยาบาลวิชาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศิริบุญ รุ่งหิรัญ (2554) พบว่า ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ระดับการศึกษาของพยาบาลวิชาชีพจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน

แผนก/หอผู้ป่วยในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับ ความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายได้ว่า ไม่ว่าพยาบาลวิชาชีพจะปฏิบัติงานใน แผนก/หอผู้ป่วยในการปฏิบัติงานใดๆ ก็ตาม ด้วยงานการพยาบาลที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีความเร่งด่วน จุกจิก รวมถึงความคาดหวังในบริการของผู้รับบริการ จึงทำให้แผนก/หอผู้ป่วยในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ คูประสิทธิ์ (2550) พบว่า ลักษณะงานที่แตกต่างกัน

ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถในการทำงาน

ประเภทงาน (เป็นผลัดกะเวร) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายได้ว่า ด้วยลักษณะงานของพยาบาลวิชาชีพต้องปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมงมีการหมุนเวียนขึ้นเวร เพื่อให้บริการและดูแลรักษาผู้ป่วยที่มาใช้บริการ ด้วยทักษะ ความรู้และความชำนาญเฉพาะด้านการพยาบาลที่ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดคุณภาพการพยาบาล และประสิทธิภาพแล้วนั้น พยาบาลวิชาชีพจะปฏิบัติงานเป็น ผลัด กะ เวร หรือไม่เป็น ผลัด กะ เวร ไม่มีผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

ชั่วโมงการทำงาน/วัน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทักษะความรู้และความชำนาญเฉพาะด้านที่ปฏิบัติงาน ซึ่งพยาบาลวิชาชีพจะปฏิบัติงานวันละ 8 ชั่วโมงต่อวัน หรือมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ไม่มีผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพจิตกับความสามารถในการทำงาน ของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิจัย สามารถอธิบายได้ว่า พยาบาลวิชาชีพ ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต จะมีความสามารถในการทำงานต่ำกว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีภาวะสุขภาพจิตปกติ วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องให้บริการแก่ผู้ป่วยและญาติ ซึ่งถูกคาดหวังและถูกเรียกร้องจากทั้งผู้ป่วยและญาติตลอดเวลา ประกอบกับการปฏิบัติงานของพยาบาลนั้นเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะวิชาชีพและเป็นงานที่มีความรับผิดชอบสูง ต้องเผชิญกับความเร่งรีบตลอดเวลาส่งผลให้เกิดภาวะสุขภาพจิตและความเครียด และวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องเผชิญกับความเครียดอยู่ตลอดเวลา เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มวิชาชีพอื่นแล้ว วิชาชีพพยาบาลมีความเครียดในการทำงานสูงกว่าวิชาชีพอื่น (ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ

และคณะ, 2553) ภาวะสุขภาพจิตและความเครียดที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ซึ่งพยาบาลวิชาชีพที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต จะมีความสามารถในการทำงานต่ำกว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีภาวะสุขภาพจิตปกติ สอดคล้องกับแนวคิดของจอห์นสัน (Johnson, อ้างถึงใน สุภลักษณ์ เขยชม, 2551) ที่ได้สรุปลักษณะของผู้มีสุขภาพจิตดีว่าเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญทั้งในเรื่องงานและความสนุกสนาน รวมทั้งเป็นผู้มีอารมณ์ขันมองโลกในแง่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และยังสามารถสอดคล้องกับแนวคิดของอิลมาริเนน ที่กล่าวว่า สุขภาพจะอยู่ชั้นล่างสุดของโครงสร้างความสามารถในการทำงาน ซึ่งไม่เพียงแต่มีสุขภาพที่ดีเท่านั้น ยังต้องมีความสามารถในการทำหน้าที่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม (Ilmarinen, 2005) และสุขภาพถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำงานมากที่สุดด้วย (Martinez & Latorre, 2006) สอดคล้องกับการศึกษาอรรณพ แก้วบุญชู และคณะ (2552) ศึกษา การพัฒนารูปแบบการลดความเครียดและการสร้างเสริมความสามารถในการทำงานของแรงงานไทย พบว่า สภาวะสุขภาพจิต การควบคุมงาน และการสนับสนุนทางสังคมในงาน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมในการทำงานกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยรวม รายมิติ และรายด้าน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ และสิ่งแวดล้อมในการทำงานโดยรวมของพยาบาลวิชาชีพ ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ ส่วนใหญ่ร้อยละ 82.1 มีความเห็นว่าสิ่งแวดล้อมในการทำงานมีความเหมาะสมมาก สามารถอธิบายได้ว่า สิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสมในการทำงาน เป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานและทำให้พยาบาลวิชาชีพ

รู้สึกสะดวก ปลอดภัย สามารถปฏิบัติงานได้ดี มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการทำงานที่ดีและคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของอิลมาริเนน ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของความสามารถในการทำงาน การสนับสนุนทางสุขภาพ และส่งเสริมความสามารถในการทำงานจำเป็นต้องดูแลปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและด้านงาน (Ilmarinen, 2005) สิ่งแวดล้อมในการทำงานยังมีผลกระทบทั้งต่อสุขภาพร่างกายและความปลอดภัยในการทำงาน สิ่งแวดล้อมในการทำงานเป็นสิ่งที่มีวัดถึงความสามารถในการทำงานของบุคคลด้วย

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิจัย สามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกาย มีความสามารถในการทำนายความสามารถในการทำงานของ พยาบาลวิชาชีพ คือพยาบาลวิชาชีพที่มีภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกายสูง จะมีความสามารถในการทำงานต่ำ หรือพยาบาลวิชาชีพที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต จะมีความสามารถในการทำงานต่ำกว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีภาวะสุขภาพจิตปกติ ในขณะที่สิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความมุ่งมั่นในงาน ด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน มีความสามารถในการทำนายความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ คือ สิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านความมุ่งมั่นในงาน ด้านความผูกพันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ที่เหมาะสม จะทำให้ความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพสูงตามกันซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานีให้สามารถปฏิบัติกรพยาบาล โดยใช้ความรู้ความสามารถในการพยาบาลให้สำเร็จ สมบูรณ์ สามารถตัดสินใจในการปฏิบัติการพยาบาลและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับทีมสุขภาพ เพราะความสำเร็จจะนำมาซึ่งความ

ภาคภูมิใจในวิชาชีพและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของอิลมาริเนน ที่กล่าวว่าความสามารถในการทำงานเป็นการประกอบขึ้นของความสมดุลระหว่างปัจจัยด้านคนและงาน ซึ่งมีความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะปัจจัยด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของความสามารถในการทำงาน (Ilmarinen, 2005) สอดคล้องกับการศึกษาของสุภลักษณ์ เขยชม (2551) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะสุขภาพกาย ภาวะสุขภาพจิต และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน มีความสามารถในการทำนายความสามารถในการทำงานของแรงงานได้ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำงานมากที่สุด ได้แก่ภาวะสุขภาพจิตด้านอาการทางกาย ($Beta = -0.384$)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 2.8 ระบุว่าสิ่งแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในหน่วยงานไม่เหมาะสม ผู้บริหารโรงพยาบาล ผู้บริหารทางการพยาบาลและผู้เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อช่วยให้พยาบาลวิชาชีพ รู้สึกสะดวก ปลอดภัย และสามารถปฏิบัติงานได้ดีและมีประสิทธิภาพ

2. องค์การการพยาบาลควรมีการส่งเสริมให้ทำวิจัยในหน่วยงานมากขึ้น ผู้บริหารโรงพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาล ควรส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีการจัดกระบวนการส่งเสริมการวิจัย เพื่อจะได้สร้างผลงานวิจัยจากงานประจำเพื่อพัฒนาคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. จากผลการวิจัย พบว่าภาวะสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพผู้บริหารโรงพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาลควร ส่งเสริมและดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อเพิ่มศักยภาพและคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อความ

สามารถของการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

4. ผู้บริหารโรงพยาบาลและผู้บริหารทางการแพทย์สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อวางแผนพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ในปัจจัยอื่นๆ ที่จะมีผลต่อความสามารถในการทำงาน เช่น แรงจูงใจด้านต่าง ๆ

เพื่อที่จะศึกษาให้ครอบคลุมทุกปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำงาน

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในภาคเอกชน และในบริบทอื่นๆ

3. ควรศึกษาความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ต่อเนื่องเป็นระยะๆ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบงานที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่การทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ คูประสิทธิ์. (2550). ลักษณะงานความโกรธและความอ่อนล้าทางอารมณ์ที่มีผลต่อความสามารถในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลทั่วไปสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

กรมสุขภาพจิต. (2545). โครงการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปในการสำรวจสุขภาพจิตในพื้นที่ ปี พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ และคณะ. (2553). ความเครียด ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียด และการจัดการกับความเครียดในพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์, 28(1), 67-76.

นพรัตน์ กิ่งแก้ว. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความปลอดภัยในการทำงานกับภาวะสุขภาพของพยาบาลห้องผ่าตัด โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิภาดา ธารีเพียร. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำงานของแรงงานสตรีสูงอายุนในโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พนิชา บุตรปัญญา. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างอันตรายจากสิ่งแวดล้อมในการทำงานสัมพันธ์ภาวะระหว่างหัวหน้าหอผู้ป่วยกับพยาบาลประจำการกับคุณภาพชีวิตการทำงานพยาบาลประจำการโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริบุญ รุ่งหิรัญ. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.

- สภาการพยาบาล. (2551). พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกัลักษณ์ เชยชม. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำงานของแรงงานในสถานประกอบการ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอก พยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักการพยาบาล กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข. (2550). มาตรฐานการพยาบาลภายในโรงพยาบาล. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี. (2555). รายงานบริหารงานบุคคลปทุมธานี. เอกสารอัดสำเนา, ผู้แต่ง.
- อรพรรณ ไตสิงห์. (2555). เอกสารประกอบการบรรยายการจัดการทางการแพทย์: ความท้าทายในประชาคม อาเซียนมุมมองจากสหวิชาชีพ. เอกสารอัดสำเนา, ผู้แต่ง.
- อรวรรณ แก้วบุญชู. (2550). การพัฒนารูปแบบการลดความเครียดและการสร้างความสามารถในการทำงานของ แรงงานไทย. รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- Cooper, C. L. (1998). *Theories of organizational stress*. Oxford: Oxford University Press.
- Goldberg, D. P. (1972). *The detection of Psychiatric illness by questionnaire*. London: Oxford University Press. Maudsley Monograph No.21.
- Hasselhorn, H. M. (2008). *Work Ability-Concept and Assessment*. *Health Management Conference' in London in Oct.2008*. Document reproduction, Author.
- Ilmarinen, J., Tuomi, K. & Klockars, M. (1997). Changes in the work ability of active employees over an 11-year period. *Scand J Work Environ Health*, 23(1), 49-57.
- Ilmarinen J. (1999). *Ageing workers in the European Union-Status and promotion of work ability, employability and employment*. Helsinki: Finnish Institute of Occupational Health.
- Ilmarinen J. (2005). *What can we do to support your health and work ability?*, *Work Ability 2010*. Helsinki: Finnish Institute of Occupational Health.
- Martinez, M. C, & Latorre, MRDO. (2006). Health and work ability among office workers. *Rev Saude Publica*, 40(5), 1-7.
- Moos, R. H. (1986). *The human context environmental determinants of behavior*. New York: John Wiley and Sons.
- Nelson. & Roxanne. (2012). Long Work Hours for Nurses. *American Journal of Nursing*, 112(5), 19-20.
- Tuomi, K. (ed.). (1997). Eleven-year-follow-up of aging workers. *Scand J Work Environ Health*, 23(1), 20-26.
- Wethaka Klinwichit. (2007). *Promoting Work Ability among Nurses Working at Health Science Center, Burapha University*. In 2nd International Conference on Occupational Health Nursing 2007. Alliance for Promoting quality of Work Life: Challenges in Occupational Health, Safety and Environment. Bangkok: Wacharin P. P. Printing LTD., Part.

Wheeler, H. H., & Riding, R. J. (1995). Occupational stress and cognitive style in nurse. *British Journal of Nursing*, 4(2), 103-106.

Yamane, T. (1970). *Statistics: An introductory analysis* (2nded.). New York: Harper.

